

Rebulov jubilej

Pisatelj, mislec in akademik Alojz Rebula praznuje osem-desetletnico življenja. Zagotovo je za marsikoga ena od osrednjih slovenskih osebnosti. Znan je po svojem iskrivem pisateljskem peresu in družbenoaktualni publicistiki.

Že vrsto let vsak teden v *Družini* v rubriki *Credo* objavlja svoje odzive na aktualne dogodke v politiki, publicistiki, mišljenju in nasploh o mnogih stvareh našega življenja. Velja za izjemno humanistično razgledanega človeka.

Rebula ustvarja v dveh domovinah, na Opčinah nad Trstom, kjer živi skupaj z ženo Zoro Tavčar, prav tako kulturnico in pisateljico, in v Loki pri Zidanem Mostu. V domišljeni in kleno oblikovani romaneskni esejistično-publicistični béri drži svetovljansko ogledalo sebi, tržaški, slo-

venski in nebeški domovini, življenju in smrti, lepoti in življenju, Bogu in resnici. Njegov pisateljski opus je velik. Njegova dela, objavil je več kot 40 knjig, segajo od literature, kjer se poleg zgodovinske tematike loteva tudi modernih tem, literariziranih in stvarnih življenjepisov (o Baragi, Slomšku, Jakobu Ukmarju), esejistike do dnevnikov, ki so prav tako mnogim doživeto branje. Poleg Edvarda Kocbeka je gotovo najbolj znan pisec dnevnikov. Doslej so izšli že v šestih knjigah, ki zajemajo obdobje od šestdesetih do sredine osemdesetih let. Zadnji dve nosita naslov *Ko proti jutru gre* (obdobje od leta 1982 do 1985) in *Iz partiture življenja* (od leta 1977 do 1981). Čeprav dnevniki veljajo za manj vredno literarno zvrst, to pri Rebuli nikakor ne velja, saj se iz njih zrcali njegovo bogato znanje, razgledanost in prožno literarno pero. Njegove konstante so: oseba in Bog, oseba in versko občestvo, oseba in država ter manjšinskost. V njegovih dnevnikih je po-

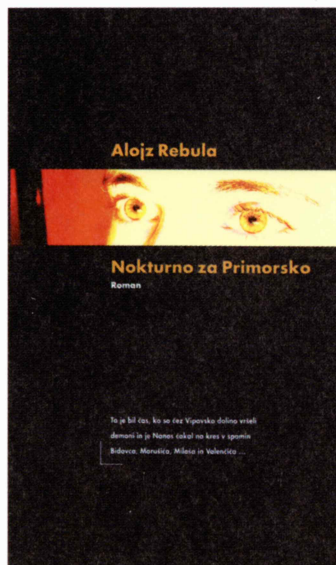
leg mnogih koristnih drobcev, ki jih dobi bralec, shranjen tudi velik del novejših slovenske zgodovine, od udbovskih časov komunističnega režima do politične otovitve v osemdesetih letih. Skupaj z Rebulo se srečujemo s številnimi kulturniki, verskimi ljudmi in s paleto navadnih

ljudi. Njegovi opisi narave so gotovo nekaj posebnega. Pisal je radijske igre, znan pa je tudi kot prevajalec. Sodeloval je pri zadnjem prevodu *Svetega pisma*. Je sourednik *Zvona* (prej *Celovskega zvona*), kjer občasno objavlja svoja krajša razmišljanja, od začetka, dve desetletji torej, pa tudi svoje dnevniške zapiske.

Rodil se je 24. julija 1924 v Šempolaju pri Trstu. Po gimnaziji je študiral klasične jezike na ljubljanski univerzi, kjer je leta 1949 diplomiral. Doktoriral je v Rimu leta 1961. Poučeval je latinščino in klasično grščino na srednjih šolah v Trstu. Krščanstvu se je približal v srednjih letih in od takrat je eden vodilnih laičkih krščanskih mislecev na Slovenskem. Velikokrat je predaval katoliškim izobražencem, duhovnikom, redno pa objavlja tudi v katoliškem tisku.

Biti kristjan

O napadih na Cerkev v Sloveniji je nedavno v intervjuju v *Ognjišču* dejal, da danes na Slovenskem proti

krščanstvu nastopa v glavnem polinteligenca. Glede občutnega pomanjkanja javnega angažmaja laičskih kristjanov pa je dejal: "V ozadju je tragično dejstvo, da generacija, ki bi morala po vojni držati katoliško fronto, leži v Kočevskem rogu. Kar je ostalo od nje, je komunistični policijski sistem preveč travmatiziral, da bi bilo zmožno samozavestnejšega nastopa. Ni se lahko otresti teme in vlage katakomb. Mlajša generacija, kolikor je sploh mogla priti do krščanskega nazora, je morala z njim skozi komunizem kakor z gorečo svečo skozi neurje. Biti kristjan gotovo ni bilo – in menda tudi ni – priporočilo za kariero, od upravne do univerzitetne. Res se zdi, da je število zavednih katoliških intelektualcev omejeno. Samozavest pa tako in tako ni značilnost slovenskega narodnega značaja. Kolikor je le nekaj izjem – in nekaj jih je, hvala Bogu – potrjujejo pravilo. Vendar pa se iz leta v leto prebije v javnost kako novo kvalitetno katoliško ime. Nekaj morda celo iz zamejstva, kjer slovenski človek sicer ni živel v narodni sproščenosti, v nazorski pa."

Nokturno za Primorsko

Pred kratkim sta – tudi v znamenju njegovega življenjskega jubileja – izšli dve Rebulovi novi knjigi. Rebula, ki je doslej svoja romaneskna dela razpostavil po najširšem časovnem loku, od bibliškega časa (*Jutri čez Jordan*) do klasične antike (*V Sibilinem vetru*), od srednjega veka (*Zeleno izgnanstvo*) do 20. stoletja (*Senčni ples, Kačja roža, Cesta s cipreso in zvezdo, Jutranjice za Slovenijo*), je z romanom *Nokturno za Primorsko* spet pokazal svojo preferenco za narodno aktualnost, saj gre za pripoved o še neizžveneli kalvariji Primorske v 20. stoletju. To pripoved, katere vsebino nakazuje že elegični naslov, ima svoje težišče v Vipavski dolini (v tem je pisatelj razširil svoj zamejski razgled, doslej vezan na južni Kras). Ta slovenski Kanaan, kakor ga imenuje, zapovrstjo doživlja valjar fašističnega raznarodovanja, partizanskega upora in komunizma. To kalvarijsko sekvenco pooseblja mlad, dinamičen duhovnik, narodnjak in naprednjak, zmožen tudi verske krize, ki na koncu zr-

Alojz Rebula

tveno izgori v neomajni zvestobi narodu in veri. Glavni junak je duhovnik Florijan Burnik, ki je v času fašizma, vojne vihre in konca vojne s težavo usklajeval slovenstvo in duhovniško poslanstvo. V knjigi srečamo več zgodovinskih osebnosti pa tudi domišljijjskih likov – freske osebnosti iz primorske zgodovine. Kot je avtor dejal pri predstavitvi knjige, je za pisanje tega romana preštudiral veliko zgodovinskega gradiva, pri pisanju pa je imel pred očmi požrtvovalnost in usodo okoli sedemdesetih primorskih duhovnikov, ki so izgorevali za svoje dvojno poslanstvo, narodno in duhovno. V času fašizma so samo duhovniki ohranjali stik v slovensčini s slovenskih prebivalstvom. Vsi drugi – uradniki, učitelji, intelektualci – so bili nasilno razseljeni ali so se sami umaknili, eni v tujino, eni v notranje izgnanstvo.

V romanu prihajajo do zrelega izraza znane značilnosti avtorjevega pisanja, zvestega klasičnemu konceptu te literarne zvrsti – silovitost človeških usod, skrivnostno občutje absolutnega. Vse to ob doživljanju izpričanega zgodovinskega gradiva, zaradi česar lahko v tem delu vidimo ne samo občuteno umetnino, ampak tudi pristen dokument neke tragične dobe. Na ozadju sočasne svetovne politične in ideološke kulise je to predvsem knjiga o Primorski, ki pa dejansko odseva širšo preteklost Slovenije. Najnovejši Rebulov roman sta družno izdali celjska Mohorjeva družba in tržaška Mladika. Slednja je pravkar celotno zadnjo številko revije *Mladika* posvetila jubileju tega uglednega pisatelja.

Jacques Maritain

Druga Rebulova knjiga, ki je izšla ob njegovem visokem jubileju, nosi naslov *Jacques Maritain* in podnaslov *Prinášalec smisla*. Izšla je pri Založbi Družina v zbirki *Sidro*, ki jo ureja dr. Matija Ogrin. Francoski filozof Jacques Maritain (1882–1973) je bil vzgojen v protestantski veri. Študiral je filozofijo na Sorboni in od leta 1906 biologijo v Heidelbergu. Tega leta je prestopil v katoliško vero. Kot študent je leta 1901 na Sorboni srečal študentko Raisso Umancov, s katero se je leta 1904 poročil. Njuna velika ljubezen, ovekovečena tudi v Rebulovi hagiografiji o Maritainu, je trajala do leta 1960, ko je Raissa umrla. Od leta 1914 je bil profesor moderne filozofije na katoliškem inštitutu v Parizu, od leta 1932 pa je poučeval tudi v Kanadi in v ZDA. V letih 1944–1948 je bil francoski veleposlanik v Vatikanu.

Kot filozof je bil eden glavnih predstavnikov neotomizma. Prepričan je bil, da je resnico mogoče spoznati na različne načine, s filozofijo, znanostjo, umetnostjo in mistiko. Zavzemal se je za t. i. integralni teocentrični humanizem, poudarjal je pomen posameznika v družbi in njegove akcije (zato je bil eden vodilnih personalistov) ter za sodelovanje različnih religij. Bil je tudi pomemben filozof umetnosti. Njegov opus obsega več kot 60 naslovov. Glavna dela so *Umetnost in sholastika* (1920),

Religija in kultura (1930), *Razlikovati, da bi združili, ali stopnje vednosti* (1932), *Meje pesništva in drugi eseji* (1935), *Krščanstvo in demokracija* (1943), *Človek in država* (1951; v slovenskem prevodu je izšlo v zbirki *Claritas*), *Moralna filozofija* (1960). Celovška Katoliška akcija v letošnjem letu prireja o Maritainu v Rebrici na Koroskem simpozij.

V Maritainu je Rebula našel, kot ugotavlja v uvodu v knjigi Janez Gril, predvsem dvojje, kar ga je posebno prepričalo: njegovo stališče, da moderna misel ne more kar tako zavreči dvatisočletnega iskanja človeškega duha, po drugi strani pa najširšo odprtost celotnemu spektrumu bivanjskega – od umetnosti do politike. Tako se mu je zdela tudi Maritainova religiozna zbirka, ki je tega človeka, žejnega absolutnega, pripeljala do svetniških višin, nadvse pristna. Nikjer kakor pri njem se mu religija ni tako naravno spajala s humanizmom, postala mu je vrh humanizma.

Rebulova knjiga prihaja v prostor, ki nanjo s svojim iracionalizmom ni ravno pripravljen. A vsekakor izpostavlja lik enega največjih duhov 20. stoletja – človeka, ki je znal ne samo miselno združiti, ampak tudi dejansko živeti v sebi dvojni ideal velikega kulturnika in velikega kristjana.

Alojz Rebula je v uvodniku v svoji knjigi o Jacquesu Maritainu napisal o slovenski duhovni "sceni" nekaj trpkih resnic. Med drugim naslednje: "V poganski evropski atmosferi, ki postaja tudi atmosfera pokomunitične Slovenije, mora veljati za škandalozno njegova /Maritainova/ totalna, sicer humanistično karseda odprta, a bistveno brezkompromisna opredelitev za Kristusa in njegovo cerkev – ne samo za Jezusa Kristusa, ampak tudi za katoliško Cerkev. Pod nebom, do teme zaoblačenim s filozofijo absurda in ničča, s plini ničejanstva in freudizma, z nočnimi skladi heideggerjanstva, ni manj škandalozna Maritainova opcija za razum in – mimo minljivih 'titanskih' izvornosti – za dediščino človeških vekov, kar je njegovo duhovno vizijo umestilo v dvatisočletno ozvezdje 'philosophiae perennis'."

Kdor si bo vzel čas in prebral najnovejši Rebulovi deli, bo na koncu odjezan kakor popotnik v poetični vročini.

V. M.

